

บทคัดย่อ

จากการรับฟังเพื่อนที่มีหน้าที่เป็นผู้คุมักโทษอยู่ในเรือนจำหญิงแห่งหนึ่งในเขตภาคเหนือเล่าถึงสภาพชีวิตความเป็นอยู่ของนักโทษหญิงให้ฟังบ่อยๆ ทำให้ตัวผู้วิจัยเกิดคำถามหลายข้อและอยากทราบข้อเท็จจริงหรือที่มาที่ไปของนักโทษหญิงเหล่านี้ว่า เหตุใดที่ทำให้พวกเขาต้องกระทำผิดจนต้องมีชีวิตอยู่ในเรือนจำ และเมื่อต้องโทษแล้ว พวกเขาต้องเผชิญปัญหาและความทุกข์ที่ซ้ำซ้อนอย่างไร ทั้งในขณะที่จำคุกในเรือนจำหรือทัณฑสถาน ตลอดจนเมื่อพ้นโทษออกมาสู่โลกภายนอก โดยคาดหวังว่าการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้อาจเป็นประโยชน์ในทางปฏิบัติ คือ การวางแผนพัฒนา ปรับปรุง แก้ไข หรือส่งเสริม การช่วยเหลือความเป็นอยู่ของเรือนจำและผู้ต้องขังให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น ทั้งในขณะที่จำคุกในเรือนจำ ตลอดจนเมื่อพ้นโทษออกมาสู่สังคมภายนอก ซึ่งจะเป็นแนวทางในการเปลี่ยนแปลงหรือพัฒนากระบวนการต่างๆของทัณฑสถานหญิงในเขตภาคเหนือหรือทั่วประเทศไทย อันจะนำไปสู่การพัฒนาอีกด้านหนึ่งของประเทศต่อไป

การจะได้มาซึ่งข้อมูลที่เป็นข้อเท็จจริงและเข้าถึงผู้ต้องขังไม่ใช่เรื่องง่ายเลย เพราะต้องเกี่ยวข้องกับหน่วยงานราชการที่มีขั้นตอนและพิธีการมากมาย และตัวผู้ต้องขังเองก็คงไม่สามารถให้ข้อมูลในเชิงลึกได้ เพราะจะมีผู้คุมคอยดูแลอย่างใกล้ชิดตลอดเวลา ดังนั้นผู้วิจัยจึงเลือกสัมภาษณ์ผู้หญิงที่เคยอยู่ในเรือนจำแล้วได้พ้นโทษออกมาไม่นานและอาศัยอยู่ในเขตพื้นที่ รวมทั้งสัมภาษณ์ครอบครัว ญาติพี่น้อง ของผู้หญิงที่ถูกจำคุกอยู่ในเรือนจำ พบว่า

ปัจจุบันเรือนจำในเขตภาคเหนือมีผู้ต้องขังหญิงอยู่กว่า 8,000 คน และมีแนวโน้มอัตราการเพิ่มของผู้ต้องขังมากขึ้น ซึ่งให้เห็นว่า ผู้หญิงมีการกระทำผิดกฎหมายมากขึ้น เนื่องจากการขาดคุณภาพชีวิตที่ดี และการได้รับผลกระทบจากสภาพเศรษฐกิจและสังคมที่ย่ำแย่ ประกอบกับการแบกรับหน้าที่ความรับผิดชอบภายในครอบครัว ตลอดจนปัญหาต่างๆที่ทำให้ต้องต่อสู้ดิ้นรน กัดฟันพวกเขาให้พบทางตัน ต้องแก้ไขปัญหาในทุกวิถีทาง ยอมกระทำการที่ผิดกฎหมายทั้งโดยตั้งใจและไม่ตั้งใจ

โดยภาพรวมของเรือนจำ การจัดเรือนนอนและอาคารสถานที่ยังจัดไม่ถูกสุขลักษณะ รวมถึงจำนวนห้องน้ำห้องส้วมมีไม่เพียงพอต่อจำนวนของผู้ต้องขัง การรักษาความสะอาดยังขาดความเอาใจใส่จากผู้ที่เกี่ยวข้อง ในด้านของอาหารการกินของผู้ต้องขังก็ยังมีไม่เพียงพอต่อความต้องการ อีกทั้งขาดคุณประโยชน์ที่มีต่อสุขภาพเป็นอย่างมาก ส่วนการรักษาพยาบาลแก่ผู้ต้องขังในเรือนจำนั้น ยังขาดความเอาใจใส่ ส่วนใหญ่จะเป็นการรักษาพยาบาลตนเอง โดยผู้ช่วยเหลือนักโทษ (นักโทษชั้นดี) เป็นผู้วินิจฉัยและจำหน่ายยาให้แก่ผู้ต้องขัง เพราะไม่มีแพทย์และพยาบาลประจำ นอกจากนี้ เจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องภายในเรือนจำมักใช้ระบบการควบคุมผู้ต้องขังด้วยวิธีที่รุนแรง ขาดเหตุผล การปฏิบัติต่อผู้ต้องขังไม่เท่าเทียมกัน และเรียกเก็บเงินจากญาติของผู้ต้องขังที่มาเยี่ยมโดยไม่มีใบเสร็จรับเงิน ซึ่งถือว่าเป็นการผิดวินัยของข้าราชการอย่างร้ายแรง

ยิ่งถ้าเป็นกลุ่มชาติพันธุ์ที่ถูกต้องโทษจำคุกก็จะต้องเผชิญกับความทุกข์มากกว่าคนกลุ่มอื่นๆ เพราะนอกจากจะต้องอยู่รวมกันเป็นจำนวนมาก กลุ่มชาติพันธุ์ยังถูกเอาวัดเอาเปรียบ ถูกกดขี่ข่มเหง จากผู้

ต้องขังที่เป็นกลุ่มคนเมือง รวมถึงเจ้าหน้าที่ในเรือนจำ ซึ่งมีการแบ่งกลุ่มชนชั้นและเลือกปฏิบัติต่อผู้ต้องขังระหว่างกลุ่มคนเมืองและกลุ่มชาติพันธุ์ในเรือนจำอย่างชัดเจน นี่คือการไม่เป็นธรรมในสังคมภายในเรือนจำ

สำหรับการฝึกอาชีพของผู้ต้องขังนั้น แม้รัฐจะออกมาประชาสัมพันธ์ว่าเรือนจำทุกแห่งได้จัดฝึกอบรมด้านวิชาชีพแก่ผู้ต้องขัง เพื่อให้ผู้ต้องขังสามารถนำวิชาชีพไปสร้างรายได้ให้กับตนเองเมื่อพ้นโทษไปแล้วก็ตาม แต่ก็ยังไม่เพียงพอและไม่เท่าเทียมกัน เพราะทางเรือนจำจัดฝึกอาชีพให้เฉพาะนักโทษชั้นดีหรือนักโทษที่มีการศึกษาเท่านั้น และรายได้ที่ได้จากการจำหน่ายสินค้าที่ผลิตขึ้นตามโครงการศูนย์ฝึกวิชาชีพผู้ต้องขังนั้น ผู้ต้องขังไม่สามารถเรียกร้องส่วนแบ่งจากการจำหน่ายสินค้า หากแต่ต้องขึ้นอยู่กับพิจารณาผู้บัญชาการเรือนจำเพียงผู้เดียว

ที่สำคัญที่สุดคือ เรือนจำมีการห้ามไม่ให้ผู้ต้องขังสื่อสารกับบุคคลภายนอกถึงสภาพความเป็นอยู่ สุขภาพอนามัย และความยากลำบากของผู้ต้องขังที่อยู่ภายในเรือนจำอย่างเด็ดขาด และไม่เปิดโอกาสให้สังคมภายนอกเข้าไปเหลียวแลสภาพความเป็นอยู่ วิถีชีวิต และการฝึกอาชีพของผู้ต้องขังเลย